

MASOFAVIY TA'LIMDA BLOOM TAKSONOMIYASINING O'RNI

G.A.Pardayeva

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti Qarshi filiali "Axborot texnologiyalarining dasturiy ta'minoti" kafedrasida dotsenti, p.f.f.d. (PhD)

D.A.Jo'rayeva

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti Qarshi filiali 2-kurs magistranti

Bloom taksonomiyasi - bu rasmiy ta'lim orqali erishiladigan turli xil maqsadlarga ega bo'lgan tasnif. U 1956 yilda Benjamin Bloom tomonidan faqat faktlarni eslab qolish o'rniga (tushunarli ta'lim) tushunchalarni, jarayonlarni, protseduralarni va printsiplarni tahlil qilish va baholash kabi ta'limdagi yuqori fikrlash usullarini targ'ib qilish uchun yaratilgan.

Bloom va uning hamkorlari tomonidan ishlab chiqilgan ramka oltita asosiy toifadan iborat edi: **Bilish, tushunish, qo'llash, tahlil qilish, sintez va baholash**. Bilimdan keyingi toifalar "ko'nikma va qobiliyatlar" sifatida taqdim etildi, chunki bu bilimlar ushbu ko'nikmalar va ko'nikmalarni amalda qo'llash uchun zarur shart edi.

1. **Bilish (Knowledge)**: Bu daraja o'quvchilarning ma'lumot olishi, faktlarni o'rganishi va tushuntirishini o'z ichiga oladi. Bu, asosan "nima?", "qanday?" va "kim?" kabi savollarga javob topishni o'z ichiga oladi.

2. **Tushunish (Comprehension)**: Bu daraja o'quvchilarning o'rganilgan ma'lumotlarni nima maqsadda foydalanilishini tushunishini talab qiladi. Bu darajada o'quvchilar matnlarni, ma'lumotlarni tahlil qilish va moslashtirishni o'rganishadi.

3. **Qo'llash (Application)**: Bu daraja o'quvchilar o'rganilgan ma'lumotlarni amaliyotda qo'llashni talab qiladi. Bu, ma'lumotlarni amaliyotda ishlatish, mashq qilish, maslahat berish va boshqa amaliy ishlarni o'z ichiga oladi.

4. **Tahlil qilish (Analysis)**: Bu daraja o'quvchilar ma'lumotlarni tahlil va o'z ichiga oladilar. Bu, ma'lumotlarni tuzatib borish, ajratish, taqqoslash va tasdiqlashni o'z ichiga oladi.

5. **Sintez (Synthesis)**: Bu daraja o'quvchilar o'zlarining o'rganilgan ma'lumotlarni boshqa maqsadlarga qo'llash, yangi materiallar yaratish va ko'nikmalarini amaliyotda yaratishini talab qiladi.

6. **Baholash (Evaluation)**: Bu daraja o'quvchilar o'zlarining o'rganilgan ma'lumotlarni chuqur tahlil qiladi va boshqa maqbuliyatlar bilan solishtirishni talab qiladi. Bu, o'quv natijalarini baho berish va justifikatsiya qilishni o'z ichiga oladi.

Bu darajalar o'quvchilarni ma'lumotlarni qanday o'rganishlarini va ishlatishlarini tushuntirish uchun yordam beradi va o'quv jarayonini tuzatishda qo'llaniladi. Bu esa o'quvchilarning mustahkamlash va rivojlanishiga yordam beradi.

2001-yilda Bloom taksonomiyasi yangilangan ko'rinishi ishlab chiqildi.

Kognitiv psixologlar guruhi, o'quv dasturlari nazariyotchilari va ko'rsatma tadqiqotchilari va sinov va baholash bo'yicha mutaxassislar 2001 yilda Bloom

taksonomiyasining sharhini o'qitish, o'rganish va baholash uchun taksonomiya nomi ostida nashr etishdi. Ushbu sarlavha e'tiborni bir muncha statik tushunchadan "ta'lim maqsadlari" (Bloomning asl sarlavhasida) chalg'itadi va tasnifning ancha dinamik tushunchasiga ishora qiladi. Shuning uchun, ta'lim mutaxassislari bugungi kunda ushbu yangilangan Bloom taksonomiyasiga tayanmoqdalar undan har qanday ta'lim sohasini o'qitish va o'rganishda foydalana olish.

Masofaviy ta'limda, taksonomiyadan foydalanish quyidagi afzalliklarga ega bo'lishi mumkin:

1. **Maqsadlar va Muhokama:** Taksonomiya o'qituvchilarga o'quv maqsadlarini aniqlash va bu maqsadlarni tushuntirishda yordam beradi. Bu, o'quvchilarni nima bilishi, tushunishi va qanday malakalarga ega bo'lishi kerakligini tushuntirish imkonini beradi.

2. **O'quv Materiallarini Tuzish:** Taksonomiya o'qituvchilarga o'quv materiallarini o'rganish va tuzishda yordam beradi. Bu, maqsadlarni to'g'risidagi fikrlarni amalga oshirish uchun mos bo'lgan materiallarni tanlash va tayyorlash uchun yordam beradi.

3. **O'quvchilarni Muvaffaqiyatga yo'qotish:** Taksonomiya o'qituvchilarga o'quvchilarning tushunish va o'rganish darajasini qanday darajasida o'rganishlarini tushuntirish imkonini beradi. Bu, o'quvchilarning o'quv jarayonida qanday muvaffaqiyatga erishishlari kerakligini tushuntirishga yordam beradi.

4. **O'quv Materiallarini Boshqarish:** Taksonomiya o'qituvchilarga qanday turdagi o'quv materiallarini ishlatishning zarurati borligini ko'rsatadi. Bu, masalan, darsliklar, video darslar, vazifalar va boshqa o'quv vositalarini tartiblash uchun yordam beradi.

5. **Baho Berish:** Taksonomiya o'qituvchilarga o'quv natijalarini baholash va baholash usullari haqida fikrlar beradi. Bu, o'quv natijalarini chuqur tahlil qilish va o'quvchilarning nima qadar chuqur tushunishini aniqlash uchun yordam beradi.

6. **O'quvchilar Bilan Kommunikatsiya:** Taksonomiya o'qituvchilarga o'quvchilar bilan ma'lumot almashish va o'quvchilar bilan aloqani qanday o'rinishni tushuntirish imkonini beradi. Bu, fikrlar va ma'lumotlarni almashish va munozara qilishni o'rgatish uchun foydalaniladi.

7. **O'quvchilarni Mustahkamlash:** Taksonomiya o'qituvchilarga o'quvchilarni o'z bilimlarini mustahkamlash va o'zlarini rivojlantirishda qanday usullardan foydalanish kerakligini tushuntirish imkonini beradi.

Masofaviy ta'limda Bloom taksonomiya o'qituvchilar uchun o'quvni tuzatish, o'quvchilar uchun ma'lumotlarni tushuntirish va yodlash, va dars natijalarini tahlil qilishni o'rganishda yordam beradi. Bu, o'quvchilarni mustahkamlash, ko'nikmalarni o'zlashtirish va ma'lumotlarni qanday kafolatlashni tushuntirish uchun foydalaniladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Z. Rakhmonov and G. Paradaeva, "Steps Of Organizing The Methodology Of Improvement Of Methods Of Distance Learning Of Students," in 2021 International

Conference on Information Science and Communications Technologies (ICISCT), Nov. 2021, pp. 1–4, doi: 10.1109/ICISCT52966.2021.9670205.

2. G. A. Pardayeva. Axborot texnologiyalari sohasida masofaviy ta'limni takomillashtirishga oid dasturiy vositalar yaratish metodikasi. O'zbekiston milliy universiteti xabarlari, ISSN 2181-7324. 2021, [1/5] B.175-177.